

УДК [005.92:004.63]:340.13(47+57)

Валентина Надольська

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОБОТИ З ЕЛЕКТРОННИМИ ДОКУМЕНТАМИ У ПОСТРАДЯНСЬКИХ КРАЇНАХ

У статті висвітлено формування у пострадянських країнах нормативної бази, що регулює використання електронних документів і електронного цифрового підпису. Аналізуються і порівнюються норми базових законів, прослідковуються напрями їхнього удосконалення.

Ключові слова: закон, електронні документи, електронний цифровий підпис, електронний документообіг, пострадянські країни.

В останні десятиріччя ХХ ст. інформаційно-комунікаційні технології стали одним із важливих чинників, який впливає на розвиток суспільства. Їхній значний позитивний вплив позначається на діяльності державних структур та інститутів громадянського суспільства, розвитку економічної і соціальної сфер, науки й освіти, культури і способі життя людей. Процес формування інформаційного суспільства, впровадження практично в усі сфери життєдіяльності електронних документів зумовили потребу розробки, вдосконалення законодавчими органами, державними структурами, науково-дослідними інститутами пострадянських країн законів про електронні документи, а також підготовки відповідних державних стандартів та інших нормативно-методичних документів.

Накопичений кожною з держав досвід регулювання інформаційних правових відносин в умовах розбудови незалежності вимагає детального наукового аналізу і вивчення з урахуванням багатоаспектності проблеми. Для України, яка активно розробляє, вдосконалює національне інформаційне законодавство, важливим є вивчення зарубіжного досвіду, особливо тих країн, історичний шлях розвитку яких, зокрема в ХХ ст., мав з нею багато спільного. Ось чому ставимо перед собою завдання прослідкувати процеси формування і вдосконалення пострадянськими країнами законодавства, яке регулює роботу з електронними документами.

Питання нормативно-правового регулювання роботи з електронними документами стали предметом вивчення науковців лише на початку 2000-х рр. До них у своїх розвідках зверталися українські вчені Е. Аблякимов, Г. Виноградова, М. Дутов, В. Корзун, О. Кохановська, С. Лопатін, С. Собур, О. Соснін, Н. Стрілець, І. Таїров, Ю. Чирський та ін. Вони проаналізували теоретичні і практичні проблеми розробки українського законодавства, що регулює інформаційну діяльність у державі, його основні положення, торкнулися питань правового забезпечення

електронного документообігу та його подальшого вдосконалення.

Низка праць, присвячених проблемі створення у пострадянських країнах спеціальних юридичних норм та правил регулювання сфери інформаційних правовідносин, з'явилася в останнє десятиріччя і в зарубіжній історіографії. У них російські дослідники І. Бачило, А. Вершинін, А. Косовець, М. Костомаров, М. Ларін, А. Сокова, В. Тихонов, Л. Ткачов, А. Фат'янов, А. Шамраєв та ін. розглядали сутність понять «електронний документ» та «електронний цифровий підпис», правові питання документування в Російській Федерації в умовах інформатизації.

Сучасний стан інформаційного права в Республіці Білорусь, застосування модерного законодавства на практиці вивчали білоруські вчені В. Адамушко, І. Басецький, О. Жук, Н. Микулич, В. Носевич, М. Сатоліна, С. Сілков, А. Сукач та ін.

У новітній історіографії здійснено й перші спроби компаративного аналізу законодавчого і нормативно-методичного регулювання використання електронних документів і електронного цифрового підпису (далі – ЕЦП) в країнах СНД (Ю. Кукаріна). Однак, започатковане низкою публікацій вивчення законодавчої бази щодо роботи з електронними документами у пострадянських країнах у зв'язку з її поетапним удосконаленням вимагає подальшого поглиблення.

Законотворча діяльність з проблем функціонування електронного документа (ЕД) та електронного документообігу у пострадянських країнах почала здійснюватися на рубежі ХХ і ХХІ ст. Першою із колишніх радянських республік (після розробки законодавства про електронний документообіг в окремих штатах США*, з метою

* Перший у світі закон про ЕЦП був прийнятий 1 травня 1995 р. Законодавчим зібранням штату Юта (Utah Digital Signature Act). У наступні роки такі закони прийняли штати Каліфорнія, Масачусетс, Флорида, Вашингтон.

активізації комерції і торгівлі, стимулювання державного і приватного підприємництва, забезпечення пілотних проектів) Закон «Про електронні записи і підписи» 22 квітня 1997 р. прийняла Грузія¹. В його основу було покладено два ключові терміни – «запис» (інформація, що записана на матеріальному носії або зберігається в електронному чи іншому носії, яку можна дістати у доступній для сприйняття формі; це електронні документи, друковані, машинописні і матеріальні записи) і «електронний підпис» (електронний або цифровий засіб, виконаний чи прийнятий учасником з метою скріплення чи засвідчення оригінальності запису, який є унікальним для особи, що його використовує, піддається перевірці, знаходиться під єдиною угодою особи, котра його використовує, і пов'язаний з даними документа таким чином, що якщо дані змінилися, то електронний підпис стає недійсним). Усі державні установи, органи влади отримали право на створення пілотних проектів, які можуть служити моделлю для використання таких технологій як електронний підпис, та у співпраці з приватними компаніями надавати відповідні послуги.

Правові основи використання ЕД, основні вимоги до нього, а також права, обов'язки і відповідальність учасників правовідносин, які виникають у сфері обігу ЕД, визначив Закон Республіки Білорусь «Про електронний документ» (10 січня 2000 р.)². Його базовими поняттями стали «електронний документ», «електронний цифровий підпис», «засоби електронного цифрового підпису», «машинний носій» та ін. Задля уникнення подальших термінологічних труднощів білоруські юристи запропонували досить загальне визначення ЕД як інформації, що зафіксована на машинному носії і відповідає вимогам даного закону. ЕД повинен мати структуру, встановлену законом, і реквізити, які дають можливість його ідентифікувати. Він обов'язково складається з двох частин: власне інформації та одного або декількох ЕЦП. ЕД прирівнюється до письмового документа і має таку ж юридичну силу. Окремі статті закону визначили умови зберігання, захисту ЕД; види діяльності в сфері його обігу, що підлягають ліцензуванню; вимоги до використання ЕД у банківській діяльності.

У зв'язку з розширенням членства у Євро-союзі, розробка національного законодавства з регулювання електронного документообігу активізувалася у державах Прибалтики. У 2000 р., врахувавши досвід країн Європи у цій сфері, Естонія і Литва, у 2002 р. – Латвія прийняли

закони про електронні документи і цифрові підписи³. Вони узаконили електронний підпис і регламентували функціонування відповідної інфраструктури. Закони надали ЕЦП таку ж правову силу, як і підпису від руки. В Естонії і Литві норми законів визначили лише порядок використання ЕЦП, а до набуття чинності електронних документів або угод було передбачено прийняття окремого закону про електронну комерцію. Окремі норми законів набули сили лише після вступу цих держав у Європейський союз.

22 червня 2000 р. у Молдові прийнято Закон «Про інформатику»⁴, який містив розділ «Електронні документи». Ст. 31 акта визначила, що складання, зберігання, обробка, пошук, поширення даних здійснюється засобами, які в інформаційних технологіях використовуються під назвою ЕД. Матеріальним доказом або ЕД визнано будь-яке відтворення автоматичними засобами цифрових даних, текстів, графіків та ін., якщо їх заповнення здійснено з використанням технічних засобів, котрі виключають несанкціонований доступ і відкривають можливість зберігати документи в певних умовах. Окремою нормою закону стала вимога щодо обов'язкової наявності в ЕД електронного підпису для підтвердження достовірності змісту, цілісності накопичених і переданих даних, а також дати розробки документа. Стосовно як основних ефектів, так і процесуальних, ЕД, який містить електронний підпис, визнано еквівалентом документа з підписом, зробленим від руки.

З метою регіональної уніфікації і забезпечення правових умов для використання ЕЦП Міжпарламентською Асамблеєю держав-учасниць СНД розроблено і прийнято модельний Закон «Про електронний цифровий підпис» (9 грудня 2000 р.)⁵. Він був направлений до парламентів держав-учасниць і рекомендований для використання у національному законодавстві. Регіональна уніфікація передбачала створення єдиного інформаційного простору в рамках СНД. Модельний закон мав стати орієнтиром для розробки національних правових норм, але засоби і методи обирали самі держави з урахуванням політичних, економічних й інших особливостей.

У грудні 2000 р. Закон «Про електронний документ»⁶, який окреслив можливості використання ЕД у різноманітних сферах діяльності, підписано у Республіці Туркменістан. На відміну від правових актів Білорусі і Молдови, основними поняттями цього закону стали також «код аутентифікації», «електронний платіжний документ». Названо низку вимог, яким мав відповідати

ЕД: створюватися, оброблятися, зберігатися, передаватися і прийматися за допомогою програмних і технічних засобів; містити реквізити, які дають змогу підтвердити його оригінальність і цілісність; бути відображеним (відтвореним) у зрозумілій для сприйняття людини формі. Електронний документ може використовуватися в усіх сферах діяльності, де застосовуються електронне обладнання, програмні і технічні засоби для створення, обробки і зберігання інформації, служити для передавання повідомлень, здійснення листування, використовуватися при укладанні угод і як платіжний документ. Порівняно вищі вимоги ставилися у законі при визначенні юридичної сили ЕД. Останній може мати її нарівні з документом на паперовому носії, що скріплений підписом, лише за умови позитивного результату перевірки ЕЦП – аналогу власноручного підпису у вигляді набору символів (послідовності чисел), який визнається як офіційний підпис відправника ЕД. Окрім ЕЦП або замість нього у системах обігу ЕД для контролю за їхньою цілісністю і підтвердження належності власнику може використовуватися код аутентифікації.

У Російській Федерації правова база щодо електронного документообігу формувалася з використанням дещо інших підходів. На відміну від проаналізованих вище актів, законодавці Росії у назві документа зробили акцент не на ЕД, а на ЕЦП. Центральним нормативним актом, покликаним упорядкувати відносини, пов'язані з використанням ЕЦП, став прийнятий 10 січня 2002 р. Закон «Про електронний цифровий підпис»⁷. У ньому вперше на законодавчому рівні закріплено базові поняття електронного документообігу (ЕД, ЕЦП, засоби ЕЦП, сертифікат засобів ЕЦП, підтвердження оригінальності ЕЦП та ін.), а також окреслено правові умови використання ЕЦП у процесі обміну електронними документами. В основу концепції закону було покладено поняття державних гарантій правомірності використання ЕЦП. Тобто, порівняно з іншими аналогами власного підпису, лише ЕЦП забезпечує однозначну відповідність між електронним документом та особою, яка його підписала. Цей закон визначив статус засвідчувальних центрів, покликаних видавати сертифікати ключів підписів, а також певні особливості використання ЕЦП.

Близькі за змістом до законів Білорусі і Туркменістану норми включив Закон Республіки Таджикистан «Про електронний документ» (10 травня 2002 р.)⁸. Встановивши правові основи використання електронних документів, він

визначив головні вимоги до ЕД, а також права, обов'язки і відповідальність учасників право відносин, що виникають у сфері обігу ЕД.

Закон «Про електронний документ і електронний цифровий підпис» 7 січня 2003 р. прийнято у Республіці Казахстан⁹. У ньому ЕД трактується як представлена в електронно-цифровій формі та засвідчена за допомогою цифрового підпису інформація. Вимоги до структури ЕД є практично такими ж, як й у відповідному законі Республіки Білорусь. До основних понять закону, на відміну від згаданих вище держав, віднесено також «систему електронного документообігу», «учасника системи електронного документообігу», «корпоративну систему електронного документообігу». Окремі статті документа визначили принципи і порядок здійснення електронного документообігу у державних і недержавних інформаційних системах. Як і в Росії, законом передбачено функціонування центрів із засвідчення відкритого ключа ЕЦП, а також підтвердження достовірності реєстраційних свідоцтв.

Активно розроблялося національне законодавство у сфері електронного документообігу і в Україні. На відміну від пострадянських країн, які вже на той час прийняли закони з питань електронного документообігу, акцентувавши у їхній назві і змісті увагу на ЕД і ЕЦП, в Україні 22 травня 2003 р. прийнято два закони – «Про електронний документ і електронний документообіг»¹⁰ та «Про електронний цифровий підпис»¹¹.

Перший закон встановив основні організаційно-правові засади використання не лише електронних документів, а й електронного документообігу. Його перша стаття містила тлумачення термінів: «обов'язковий реквізит електронного документа», «автор електронного документа», «суб'єкт електронного документообігу», «дані», «посередник», «адресат». ЕД тут визначається як документ, інформація в якому зафіксована у вигляді електронних даних, включаючи обов'язкові реквізити документа. Обов'язковим реквізитом ЕД є електронний підпис. Разом з тим, українське законодавство уникнуло питання фіксації часу створення ЕД. Однакову юридичну силу і можливість використовуватися як письмовий доказ у законі набули ЕД, створений відповідно з законом, та ідентичний йому за документною інформацією та реквізитами документ на паперовому носії. Окрім цього, ідентична з ЕД паперова копія також має рівну юридичну силу з оригіналом – його електронним примірником з підписом. Проте законом встановлено певні обмеження на застосування ЕД як

оригіналу. В електронній формі не може бути створено оригінал свідоцтва про право на спадщину; інший документ, який згідно із законодавством може бути створений лише в одному примірнику, крім випадків існування централізованого сховища оригіналів електронних документів.

Два розділи закону (третій і четвертий) присвячені засадам і організації електронного документообігу. При цьому останній розуміється як сукупність процесів створення, оброблення, відправлення, передавання, одержання, зберігання, використання та знищення ЕД, які виконуються із застосуванням перевірки цілісності та у разі необхідності з підтвердженням факту одержання таких документів.

Детальні роз'яснення щодо регулювання відносин, пов'язаних з використанням електронного підпису містить Закон України «Про електронний цифровий підпис». Серед його ключових термінів (окрім базових понять, аналогічних проаналізованим законам) названо також «компрометацію особистого ключа», «блокування сертифіката ключа», «надійний засіб електронного цифрового підпису». ЕЦП, як вид електронного підпису, забезпечує діяльність фізичних та юридичних осіб, що здійснюється з використанням ЕД. П'ятнадцять статей закону окреслили: особливості застосування ЕЦП; суб'єктів правових відносин у сфері послуг ЕЦП; права та обов'язки підписувача; сферу повноважень центру сертифікації ключів тощо.

У наступні роки закони про ЕД і ЕЦП було прийнято й в інших пострадянських країнах (Республіка Узбекистан, 11 грудня 2003 р.¹²; Азербайджанська Республіка, 9 березня 2004 р.¹³; Киргизька Республіка, 18 травня 2004 р.¹⁴; Республіка Вірменія, 14 грудня 2004 р.)¹⁵. Основні положення впроваджених у дію законів були достатньо близькими. Проте завдання регіональної уніфікації на рівні СНД досягнути не вдалося: одні держави СНД обрали шлях строгої регламентації даної сфери і законодавчо унормували лише використання ЕЦП (Молдова, Росія, Киргизстан, Таджикистан), інші надали перевагу ліберальнішим методам і відмовилися від регламентації технології створення електронного підпису (Білорусь, Україна). Базові акти у сфері електронної взаємодії учасників цивільних правовідносин Європейського Союзу справили значний вплив на законодавство Естонії, Литви, Латвії, України. Грузія вивчила і використала досвід США.

Таким чином, перша половина 2000-х рр. стала часом активної законотворчості пострадян-

ських країн із питань використання електронних документів і ЕЦП. Саме тоді було закладено основи для формування нової галузі юриспруденції як складової інформаційного права.

Розвиток суспільних відносин вимагав оновлення нормативно-правової бази регулювання сфери електронного документообігу. Накопичений у країнах досвід роботи з ЕД сприяв діяльності щодо удосконалення законодавства. Свідченням цього стала розробка нових законів. Так, у грудні 2009 р. у Республіці Білорусь прийнято Закон «Про електронний документ і електронний цифровий підпис»¹⁶, після чого попередній Закон «Про електронний документ» втратив силу. Згідно з офіційним формулюванням закон спрямований на «встановлення правових основ застосування ЕД, визначення основних вимог до ЕД, а також правових умов використання ЕЦП в електронних документах». Вперше на законодавчому рівні закріплено тлумачення таких термінів як «оригінал ЕД», «цілісність ЕД», «копія ЕД», «сертифікат відкритого ключа». Закон окреслив повноваження органів і установ Державної архівної служби Республіки Білорусь у сфері обігу ЕД і ЕЦП (ст. 12). Нові формулювання з'явилися в статтях про зберігання, юридичну силу ЕД, власника відкритого ключа та ін. Закон передбачив використання лише одного варіанту електронного підпису – ЕЦП. Однак у законі відсутні норми, що регулюють використання відміток часу та інших способів доведення часу підписання документа.

У Російській Федерації на зміну Закону «Про електронний цифровий підпис» прийшов новий Федеральний закон «Про електронний підпис» (від 6 квітня 2011 р.)¹⁷. Перший закон продовжував свою дію паралельно з новим до 1 липня 2012 р. Найістотнішим нововведенням стало виділення декількох видів електронного підпису. Простий вид за допомогою використання кодів, паролів або інших засобів підтверджує факт формування електронного підпису певною особою, іншими словами підтверджує належність електронного підпису конкретній особі; він може використовуватися, наприклад, фізичною особою для підписання електронних повідомлень, що надсилаються у державний орган, в орган місцевого самоврядування або посадовій особі. Посилений некваліфікований можна отримати в результаті криптографічного перетворення інформації з використанням ключа електронного підпису; він дає змогу визначити особу, котра підписала електронний документ, виявити факт внесення змін у нього після підписання; ство-

рюється з використанням засобів електронного підпису. На відміну від попереднього, посилений кваліфікований вид відповідає таким додатковим ознакам: ключ перевірки електронного підпису зазначений у кваліфікованому сертифікаті; для створення та перевірки електронного підпису використовуються засоби електронного підпису, що отримали підтвердження відповідності вимогам, встановленим законом. Кваліфікований електронний підпис може бути виданий тільки акредитованим засвідчувальним центром і додатково підтверджений сертифікатом. Із прийняттям нового закону електронний підпис став доступним кожному громадянину країни.

В інших пострадянських країнах до вже діючих базових актів внесено низку доповнень і поправок. Загалом, концептуальні засади, покладені в основу національних законів, мають більше спільного, аніж відмінного. Разом з тим по різному розуміються і тлумачаться поняття «ЕД», «ЕЦП», обрані відмінні підходи до сертифікації криптографічних засобів тощо.

Таким чином, у пострадянських країнах за роки їхнього державотворення відбулося формування законодавства, що регулює електронний документообіг. У цьому процесі можна виділити етапи становлення (кінець 1990-х – перша половина 2000-х рр.) і подальшого розвитку (друга половина 2000-х – початок 2010-х рр.). Досягнення і досвід у розбудові правової бази у цій сфері потребують врахування і творчого осмислення як на теоретичному, так і на практичному рівнях.

¹ Закон Грузії «Про електронні записи і підписи» (Georgia Electronic Records and Signatures Act) від 24 березня 1997 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.emory.edu/BUSINESS/digital_signature_draft.html. – Назва з екрана.

² Закон Республіки Беларусь «Об електронном документе» от 10 января 2000 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.utm.com.ua/doc/pdf/law/law_belarus.pdf. – Загл. с экрана.

³ Закон Естонії «Про цифровой підпис» (Estonian Digital Signature Act) від 8 березня 2000 р. (RT* I 2000, 26, 150) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.legaltext.ee/text/en/X30081K3.htm>. – Назва з екрана; Закон Литви «Про електронні підписи» (Lithuanian Law on Electronic Signatures) від 11 липня 2000 р., № VIII-1822 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www3.lrs.lt>. – Назва з екрана; Закон Латвійської Республіки «Об електронных документах» от 20 ноября 2002 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://latvia.news-city.info/docs/sistemsr/dok_iegkpo.htm. – Загл. с экрана.

⁴ Закон Республики Молдова «Об информатике» от 22 июня 2000 г., № 1069-XIV [Электронный ресурс] // Медиа-Центр Евразия: [веб-сайт]. – Режим доступа: http://www.old.eurasia-media.ru/law/mol_o_informat.shtml. – Загл. с экрана.

⁵ Модельный закон государств – участников Содружества Независимых Государств «Об электронной цифровой подписи» от 9 декабря 2000 г., № 16–10 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://spravka-jurist.com/base/part-eq/tx_xswina.htm. – Загл. с экрана.

⁶ Закон Республики Туркменистан «Об электронном документе» от 19 декабря 2000 г. [Электронный ресурс] // Право и СМИ Центральной Азии: [веб-сайт]. – Режим доступа: <http://medialaw.asia/old/node/176>. – Загл. с экрана.

⁷ Закон Российской Федерации «Об электронной цифровой подписи» от 10 января 2002 г., № 1-ФЗ [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.libertarium.ru/18122>. – Загл. с экрана.

⁸ Закон Республики Таджикистан «Об электронном документе» от 10 мая 2002 г., № 51 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.pk6.eos.ru/documents/detail.php?ID=8698&SECTION_ID=680. – Загл. с экрана.

⁹ Закон Республики Казахстан «Об электронном документе и электронной цифровой подписи» от 07 января 2003 г., № 370-II [Электронный ресурс] // Законодательство стран СНГ: [веб-сайт]. – Режим доступа: http://base.spinform.ru/show_doc.fwx?rgn=3148. – Загл. с экрана.

¹⁰ Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» від 22 травня 2003 р., № 851-IV [Електронний ресурс] // Верховна Рада України: [веб-сайт]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/851-15>. – Назва з екрана.

¹¹ Закон України «Про електронний цифровий підпис» від 22 травня 2003 р., № 852-IV [Електронний ресурс] // Верховна Рада України: [веб-сайт]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/852-15>. – Назва з екрана.

¹² Закон Республики Узбекистан «Об электронной цифровой подписи» от 11 декабря 2003 г., № 562-II [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.lex.uz/Pages/GetAct.aspx?lact_id=64424. – Загл. с экрана.

¹³ Закон Азербайджанской Республики «Об электронной подписи и электронном документе» от 9 марта 2004 г., № 602-III [Электронный ресурс] // Законодательство стран СНГ: [веб-сайт]. – Режим доступа: http://base.spinform.ru/show_doc.fwx?rgn=7428. – Загл. с экрана.

¹⁴ Закон Кыргызской Республики «Об электронном документе и электронной цифровой подписи» 18 мая 2004 года [Электронный ресурс] // Право и СМИ Центральной Азии: [веб-сайт]. – Режим доступа: <http://medialaw.asia/old/document/-4458>. – Загл. с экрана.

¹⁵ Закон Республики Армения «Об электронном документе и электронной цифровой подписи» от 14 декабря 2004 г., № НО-40 [Электронный ресурс]. – Режим

доступа: <http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/unpan/unpan041039.pdf>. – Загл. с экрана.

¹⁶ Закон Республики Беларусь «Об электронном документе и электронной цифровой подписи» от 28 декабря 2009 г., № 113-З [Электронный ресурс] // Национальный правовой интернет-портал республики Беларусь: [веб-сайт]. – Режим доступа: <http://pravo.by/>

main.aspx?guid=3871&p0=H10900113&p2={NRPA}. – Загл. с экрана.

¹⁷ Федеральный закон Российской Федерации «Об электронной подписи» от 6 апреля 2011 г., № 63-ФЗ [Электронный ресурс] // Президент России: [веб-сайт]. – Режим доступа: <http://graph.document.kremlin.ru/page.aspx?1;1551927>. – Загл. с экрана.

В статье освещены процессы формирования в постсоветских странах нормативной базы, регулирующей использование электронных документов и электронной цифровой подписи. Анализируются и сравниваются нормы базовых законов, прослеживаются направления их усовершенствования.

Ключевые слова: закон, электронные документы, электронная цифровая подпись, электронный документооборот, постсоветские страны.

The process of formation in the post-soviet countries the regulatory base which governing the use of electronic documents and electronic digital signatures in the article are revealed. The rates of basic laws are being analyzed and compared; the direction of their improvement are being traced.

Key words: law, electronic documents, electronic digital signature, electronic circulation of documents, post-soviet countries.

УДК [005.92:004.63]:340.13(476)

Игорь Петрик, Сергей Силков

НОРМАТИВНОЕ ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ СОЗДАНИЯ И ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ КОРПОРАТИВНЫХ БИЗНЕС-АРХИВОВ ЭЛЕКТРОННЫХ ДОКУМЕНТОВ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

На основании действующего информационного права Республики Беларусь, нормативных правовых, технических нормативных правовых и методических документов Департамента по архивам и делопроизводству Министерства юстиции, профессионального опыта авторов выведена подробная схема нормативного правового и технического нормативного правового регулирования создания и функционирования корпоративных бизнес-архивов электронных документов в Республике Беларусь.

Ключевые слова: бизнес-архивы, информационные ресурсы, электронный документ, электронный документооборот.

В странах Евросоюза в формировании бизнес-архивов, в оперативно-практическом, научно-образовательном и других видах их взаимодействий важную роль играет государство, обычно управляющее развитием бизнес-архивов негосударственных организаций вмешательством строго определенной степени. В США бизнес-архивы формируются на основе установления приоритета архивов микроэкономики при сохранении роли консультантов-наблюдателей за правительственными, научными и профессиональными организациями¹.

Ранее в СССР и сейчас в некоторых странах СНГ государство играло и продолжает играть основную роль в управлении национальным делопроизводством и архивным делом.

Согласно действующему законодательству Республики Беларусь (РБ) организации всех форм собственности и организационно-правовых форм

должны обеспечивать сохранность образующихся в их деятельности документов в течение установленных сроков. Для обеспечения постоянной и долговременной сохранности документов все они обязаны создавать архивы².

Базовыми направлениями деятельности Государственной архивной службы РБ (ГАСРБ) и подчиненных ей госархивов, а также архивов организаций различных форм собственности являются:

– исполнение действующего законодательства РБ по архивному делу и делопроизводству (государственный контроль за его соблюдением, разработка порядка создания архива и организация его работы);

– установление видов номенклатур дел и порядка разработки этих основополагающих доку-